

DOI 10.26886/2311-4517.7(79)2021.2

УДК: 336.773

АНАЛІЗ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

кандидат економічних наук, професор, Микола Небава

<https://orcid.org/0000-0001-6933-8702>

e-mail: Nebava@vntu.edu.ua

магістр, Янань Лі,

<https://orcid.org/0000-0002-6652-4953>

e-mail: amaodemao@gmail.com

Вінницький національний технічний університет, Україна, Вінниця

Доведено, що зміни виробничих сфер у формуванні доданої вартості впливають на галузеву структуру економіки країни, створюють макроекономічні дисбаланси і структурні диспропорції. Визначено характерні проблеми для виробничих сфер: промислової продукції, сільськогосподарської продукції, будівельної продукції, роздрібного товарообороту, обсягів вантажообігу, обсягів пасажирообігу у структурі ВВП за аналізований період. З'ясовано, що спільною проблемою для аналізованих видів є низький рівень технологічної та інноваційної складових. Виявлені фактори є підґрунтям для формування управлінських рішень, спрямованих на економічний розвиток країни, де провідним компонентом економічного зростання має стати креативна економіка.

Ключові слова: макроекономіка, креативна економіка, розвиток, аналіз, ВВП, діяльність, продукція, додана вартість.

*кандидат економічних наук, професор, Николай Небава
Анализ макроэкономического развития Украины / Винницкий
национальный технический университет, Украина, Винница,*

Магістр, Янань Лі. Исследование макроэкономического развития Украины / Винницкий национальный технический университет, Украина, Винница.

Доказано, что изменения производственных сфер в формировании добавленной стоимости влияют на структуру экономики страны, создают макроэкономические дисбалансы и структурные диспропорции. Определены характерные проблемы для производственных сфер: промышленной продукции, сельскохозяйственной продукции, строительной продукции, розничного товарооборота, объемов грузооборота, объемов пассажирооборота в структуре ВВП за рассматриваемый период. Выяснено, что общей проблемой для рассматриваемых видов есть низкий уровень технологической и инновационной составляющих. Выявленные факторы являются основой формирования управленческих решений, направленных на экономическое развитие страны, где ведущим компонентом экономического роста должна стать креативная экономика.

Ключевые слова: макроэкономика, креативная экономика, развитие, анализ, ВВП, деятельность, продукция, добавленная стоимость.

M. Nebava, PhD in Economical Sciences. Analysis of Macroeconomic Development of Ukraine / Vinnytsia National Technical University, Ukraine, Vinnytsia

Yanan Li, M.Sc. Study of Macroeconomic Development of Ukraine / Vinnytsia National Technical University, Ukraine, Vinnytsia.

It is proved that changes in production spheres in the formation of value added affect the sectoral structure of the country's economy, create macroeconomic imbalances and structural imbalances. Typical problems of production spheres: industrial products, agricultural products,

construction products, retail trade, volumes of cargo turnover, volumes of passenger turnover in the structure of GDP for the analyzed period are determined. It was found that a common problem for the analyzed species is the low level of technological and innovative components. The identified factors are the basis for the formation of management decisions aimed at economic development of the country, where the leading component of economic growth should be the creative economy.

Key words: macroeconomics, creative economy, development, analysis, GDP, activity, products, value added.

Вступ. Комплексне дослідження головних макроекономічних показників та отримання їх аналітичних результатів в період економічної невизначеності сприяє виявленню внутрішніх та зовнішніх загроз, головних дестабілізуючих чинників з метою прийняття обґрунтованих рішень суб'єктами регулювання для формування стратегії економічного розвитку держави, де головною стратегічною ціллю має стати створення креативної економіки для збалансованого розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню макроекономічних показників і вивченню проблем стратегії економічного розвитку держави приділено увагу у працях вітчизняних учених, а саме: В. Базилевич, В. Геєць, А. Гальчинський, О. Дзюблук, Я. Дьяченко, Н. Савіна, М. Савлук, Н. Мамонтова, Л. Шинкарук, В. Юрчишин та ін.

Проте, зважаючи на період економічної невизначеності, це питання залишається актуальним.

Мета статті полягає у здійсненні аналізу макроекономічного розвитку України за аналізований період, виявлення характерних проблем для секторів національної економіки і основних факторів

впливу на них задля формування управлінських рішень, спрямованих на економічний розвиток країни.

Виклад основного матеріалу статті. Враховуючи, що номінальний ВВП відображає результати економічної діяльності за рік в цінах цього року, головними чинниками впливу на нього є, як зміна реального рівня виробництва, так і зміна рівня цін. Номінальний ВВП у 2010 – 2019 рр. має постійну тенденцію до зростання. Однак, він не дає змоги оцінити в якій мірі зростання ВВП обумовлено реальним зростанням виробництва, а не зростанням цін, тому здійснимо дослідження динаміки зміни реального ВВП. Цей показник відображає економічне зростання та якість економічних процесів, які відбуваються у національній економіці. Впродовж 2010 – 2011 рр. реальний ВВП мав тенденцію до зростання, однак у 2012 – 2013 його темпи значно уповільнилися (до 0% у 2013 році), що було спричинено відносною нерозвиненістю економіки при ослабленні зовнішніх ринків. При цьому, розвиток економіки стримувала жорстка монетарна політика НБУ, а також надмірна видаткова частина держбюджету, що вимагало посиленого фіскального тиску на бізнес [1].

У 2014 – 2015 рр. було зафіксовано зниження реального ВВП на 6,6 та 9,8 відсотка, при зростанні номінального ВВП (у % до попереднього року) на 8,3% та 25,3% відповідно. Такий дисбаланс спричинений: збройним конфліктом на Сході України, анексією АР Крим Російською федерацією; впливами створених раніше накопичених макроекономічних дисбалансів при несприятливій ціновій кон'юктурі на зовнішніх ринках.

У 2015 році відбувся розвиток інфляційних процесів унаслідок стрімкого девальвації гривні, а 2016 р. позначився зростанням реального ВВП на 2,4% та офіційним виходом із рецесії. Впродовж останніх чотирьох років спостерігалась тенденція до зростання

реального ВВП, однак темпи такого зростання не були високими через низьку ефективність суспільного виробництва, неефективну податкову, інвестиційну і кредитну державні політики, а також корупцію в державному секторі.

У табл. 1 подано головні макроекономічні показники України.

Обсяг кінцевих споживчих витрат у 2019 році становив 93,1% від ВВП при тенденції до зростання даного показника (ріст на 9,9 п.п. до рівня 2010 року). Такий високий рівень споживання супроводжувався низьким рівнем інвестицій – валове нагромадження впродовж 2010 – 2019 рр., за виключенням 2012 р., становило менше 18% та зростанням зовнішньоторговельного дефіциту.

Отже, така споживча структура ВВП визначає і низький рівень заощаджень, які є основою формування належних інвестиційних ресурсів. Водночас низька інвестиційна привабливість, зростання зовнішнього боргу, зношеність транспортної інфраструктури, яка обмежує експорт продукції та транзит, слабка економічна динаміка, високий рівень корупції не дозволяють в достатній мірі залучати інвестиційні ресурси. Вітчизняна продукція галузей переробки втратила конкурентоспроможність на міжнародному ринку товарів, а внутрішній попит забезпечують переважно імпортні товари [8-9].

Таблиця 1

Головні макроекономічні показники України

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Реальний ВВП, % зростання	4,1	5,5	0,2	0,0	-6,6	-9,8	2,4	2,5	3,4	3,2
Номинальний ВВП, трлн грн.	1,08	1,30	1,40	1,47	1,59	1,99	2,39	2,98	3,56	3,98

Номінальний ВВП, \$ млрд ¹	136,0	163,2	175,8	183,3	133,5	91,0	93,4	112,2	130,9	153,9
Середньомісячна заробітна плата, тис. грн.	2,25	2,65	3,04	3,28	3,48	4,20	5,18	7,10	8,87	10,50
Кінцеві споживчі витрати, % ВВП	83,2	84,2	86,9	90,7	90,1	86,7	85,2	87,7	90,1	93,1
Валове нагромадження, % ВВП	17,0	17,6	19,0	16,9	14,1	13,5	15,5	15,8	17,6	17,6
Зростання ІСЦ, %	9,4	8,0	0,6	-0,3	12,1	48,7	13,9	14,4	10,9	7,9
Зміна дефлятора ВВП, %	13,7	14,2	7,8	4,3	15,9	38,9	17,1	22,1	15,4	8,2
Офіційний курс: грн / \$ (середній за період)	7,94	7,97	7,99	7,99	11,89	21,84	25,55	26,60	27,20	25,85
Сальдо торгівлі товарами і послугами, % ВВП	-2,9	-6,2	-8,2	-8,5	-3,5	-2,6	-6,9	-7,8	-8,7	-8,1

1 розраховано за офіційним курсом грн. / \$ (середній за період)

Джерело: складено автором на основі [2-4] та власних розрахунків

Вищезазначене вказує на вкрай повільну зміну галузевої структури (виробничих сфер) у формуванні доданої вартості, що означає збереження галузевої структури економіки, макроекономічних дисбалансів та глибоких структурних диспропорцій (табл. 2).

Таблиця 2

Частка окремих видів економічної діяльності у ВВП, %

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ВВП, млрд. грн.	1,08	1,30	1,40	1,47	1,59	1,99	2,39	2,98	3,56	3,98
Сільське, лісове та рибне господарство	7,4	8,2	7,8	8,8	10,2	12,1	11,7	10,2	10,1	9,0
Промисловість ¹	22,6	22,1	21,8	20,2	20,5	19,8	21,2	21,2	21,0	19,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	14,4	14,9	14,3	14,5	14,7	13,8	13,3	13,7	13,3	13,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	7,7	7,9	7,0	7,1	6,4	6,8	6,6	6,4	6,4	6,7
Будівництво	3,3	3,0	2,8	2,5	2,3	2,0	2,0	2,2	2,3	2,7
Разом за окремими сферами і галузями	55,4	56,1	53,7	53,1	54,1	54,4	54,8	53,7	53,1	51,5

Примітка: 1 Переробна промисловість, Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, Водопостачання; каналізація, поводження з відходами

Джерело: складено автором на основі [2-4] та власних розрахунків

Отже, частка основних видів економічної діяльності у структурі ВВП займає відносно сталу частку у структурі ВВП, і, відповідно, у формуванні доданої вартості, що свідчить про слабкі структурні зміни, розмивання потенціалу зростання та низьку результативність у вияві нових економічних «драйверів» зростання економіки [3].

Усталена динаміка зростання промисловості є спадаючою, що і надалі ускладнюватиме залучення інвестицій, а разом із тим зростання економіки. Негативною є тенденція щодо зміни структури виробництва промислової продукції за рівнем технологічності: частка виробництва продукції високого технологічного рівня скоротилася з

23% в 2012р. до 17% в 2018 р., тоді як питома вага низько технологічної збільшилася з 37 до 43% [12].

Серед основних проблем промислового виробництва можна виокремити: диспропорційність та розбалансованість виробництва і збуту продукції; зменшення експорту промислової продукції; малий рівень інтеграції у систему міжнародної виробничої діяльності; знос матеріальних активів (59,1% у 2019 р. [2]); інноваційна відсталість; висока частка низькотехнологічного виробництва; низький рівень транспортно-логістичного комплексу; низька продуктивність факторів виробництва; повільна гармонізація нормативної бази з міжнародними стандартами; дефіцит фінансових ресурсів для інвестування розвитку.

У 2019 р. 27,9% загальної кількості підприємств промисловості є збитковими [2]). Значна вартість банківських ресурсів (ставки по банківських кредитах (17,6% у 2019 р. [4] значно перевищують рентабельність промислової діяльності (3,9% у 2019 р. [5]). Для промислових підприємств характерний не тільки дефіцит ресурсів для інвестицій і надвисока заборгованість, а й перетікання капіталу в тіньовий і офшорний сектори [6]; загострення екологічних проблем; безсистемність реальних інституційних перетворень у промисловості.

Сільське господарство забезпечує близько 40% загального експорту товарів з України. Основу зовнішніх поставок складають традиційні зернові і олійні культури, рослинні олії і шроти, які загалом формують понад 80% обсягів [7].

Україна відстає від розвинених країн за рівнем продуктивності праці в сільському господарстві внаслідок таких проблем: деіндустріалізації аграрного виробництва, не найвищої врожайності сільгоспкультур, надлишкової зайнятості, нераціональної організації

виробництва, недостатністю складських приміщень і нерозвиненістю транспортної інфраструктури та логістики, інноваційна відсталість.

Позитивні тенденції у розвитку будівництва за 2016 – 2019 рр. характеризуються зростанням індексу будівельної продукції. Однак частка будівництва у ВВП незначна (2,7% у 2019 році [2], для порівняння у Німеччині – 5,3%, Польщі – 7,9%, Словаччині – 8,7% [2]).

Основними драйверами зростання будівельної галузі є розвиток ринку оренди нерухомості, привабливість капіталовкладень у нерухомість в порівнянні з іншими варіантами інвестування. Основні тренди галузі – зниження активності в сегменті нового будівництва, підвищення активності в сегменті реконструкції та ремонту, посилення конкурентної боротьби в житловому будівництві [8]. Тому, визначальними напрямками для розвитку підприємств, що працюють за видом економічної діяльності «Будівництво» є залучення інвестицій, зниження витрато місткості, підвищення ефективності використання виробничих потужностей та впровадження інновацій і новітніх технологій у виробництво.

Аналіз динаміки роздрібного товарообороту свідчить про виражену тенденцію до зростання впродовж 2016 – 2019 рр. Однак частка у ВВП країни має тенденцію до зменшення. Роздрібна торгівля в Україні недостатньо розвинена за європейськими стандартами, особливо в умовах значного за обсягом тіньового обороту, за якістю надання торговельних послуг тощо. На внутрішньому ринку працюють малі підприємства, кількість підприємств роздрібної торгівлі мають стабільну тенденцію до скорочення.

Серед основних проблем виділимо такі: кризові явища в глобальній та вітчизняній економіках, політична нестабільність, військовий конфлікт з Росією, дефіцит професійних торговельних

приміщень і високі орендні ставки на них, деформація внутрішнього ринку праці та зайнятості населення, зниження рівня життя населення і купівельної спроможності, від'ємний темп приросту населення [9].

Впродовж 2014 – 2019 рр. сформувалася тенденція до збільшення у структурі загального обсягу вантажообігу, де найбільша частка припадає на залізничний транспорт (53,6% у 2019 р.).

Серед основних проблем транспортної системи можна виділити такі: необхідність розбудови автомобільної мережі та відновлення дорожнього покриття до сучасних стандартів для забезпечення потенційно зростаючого навантаження та інтенсивності руху; повільна та фрагментарна модернізація транспортної інфраструктури; диспропорції між потужностями залізничної інфраструктури з перероблення вантажів та портів, що стримують нарощування обсягів транзитних вантажних перевезень цим видом транспорту.

Зростання обсягів пасажирообігу підтримується (5,2% та 2,6% у 2018 р. та 2019 р. відповідно), в більшій мірі, завдяки стабільному розвитку авіаційного транспорту в умовах лібералізації ринку авіаперевезень, зокрема активного функціонування лоукост-компаній, на тлі збільшення купівельної спроможності населення та пропозиції рейсів [10] при скороченні обсягу перевезень іншими видами транспорту, що вказує на переорієнтацію пасажиропотоку і втрату попиту на послуги залізниць серед населення країни.

Основними проблемами у сфері функціонування пасажирського автотранспорту є: низький рівень технологічної та інноваційної складової транспортної галузі, недостатність фінансового забезпечення у його модернізації та переоснащення [11], що в цілому задовольняє лише основні потреби населення в перевезеннях за обсягом, але не за якістю.

На основі статистичних даних можна зробити висновок про підвищення рівня операційної та всієї діяльності вітчизняних підприємств. Однак, структура чистого прибутку є низько диверсифікованою (тор-5 видів економічної діяльності забезпечують 77,4% чистого прибутку у 2019 р.), а у самій промисловості більше половини чистого прибутку (55,2% у 2019 р.) припадає на добувну, що робить вітчизняну економіку особливо залежною від кон'юнктури та цін сировинних ринків.

Рівень рентабельності (збитковості) операційної та всієї діяльності підприємств у 2010 – 2019 роках є неоднозначною: з одного боку – зростання рентабельності за окремими видами економічної діяльності, що має створювати підґрунтя для сталого розвитку всієї економічної системи країни, а з іншого – динаміка й рівень змін рентабельності за окремими галузями економіки, є доволі низьким, а високий рівень варіативності отриманих значень свідчить про високий рівень ризику та низький рівень інвестиційної привабливості країни.

Отже, сучасний стан економіки країни характеризується наявністю основного капіталу з високим рівнем зносу і низьким обсягом інноваційної діяльності. У 2019 році витрати на інновації становили 0,36% ВВП, а частка обсягу реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств становила лише 1,3% при сталій тенденції до зниження даних показників впродовж останнього десятиліття. Головним джерелом фінансування інновацій є власні кошти підприємств та організацій (87,7% загальних витрат у 2019 р.).

Проведений аналіз капітальних інвестицій свідчить, що за видами економічної діяльності найбільша частка припадає на промисловість (40,7% у 2019 р.) та більшість вкладень здійснюється у матеріальні

активи (96,2% у 2019 р., із них 49,4% в машини, обладнання та інвентар). Більшість джерел фінансування капітальних інвестицій – власні кошти підприємств та організацій (65,4% у 2019 р.). Причому збільшення загальних обсягів фінансування капітальних інвестицій, в більшій мірі (2/3), відбувається за рахунок збільшення власних коштів при зменшенні частки фінансування кредитів банків та інших позик.

Таким чином, галузева структура капітальних інвестицій та джерел їх фінансування показує негативні тенденції стосовно розвитку виробничого потенціалу суб'єктів господарювання. Це потребує, як участі держави в оновленні основних засобів через призму податкового стимулювання, формування позитивного інвестиційного клімату, забезпечення прозорих умов ведення бізнесу, так і участі суб'єктів господарювання у модернізації виробничих процесів за рахунок використання інноваційних технологій та реновації основного капіталу.

Динаміка прямих іноземних інвестицій: впродовж 2010-2013 рр. – стабілізація економіки, зростання боргових залучень, насамперед державного сектору; 2014-2015 рр. – потрійна криза, масштабний тривалий відплив боргового капіталу, майже повна відсутність припливу акціонерного капіталу; 2016-2019 рр. – повільне відновлення, істотне звуження потоків капіталу, нарощування боргових залучень. Основним напрямком фінансування був реальний сектор економіки, однак у результаті дії низки негативних чинників після 2014 р. потоки істотно звузилися [12].

Основними чинниками обмеження припливу прямих іноземних інвестицій, за даними Організації економічного співробітництва та розвитку [12], є бюрократичні аспекти та відсутність ринку землі.

На основі досліджень [12-13] сформуємо Топ-5 перешкод для іноземних інвестицій в Україну, де 0 – найнижчий ризик, 10 –

найвищий: значні масштаби корупції (7.8); відсутність довіри до судової влади (7.7); нестабільність фінансової системи (6,0); монополізація ринку та захоплення влади олігархами (5.5); збройний конфлікт з Російської Федерацією (5.4); нестабільні норми законодавства (5.0).

Проведемо дослідження динаміки товарної структури експорту та імпорту у 2014 – 2019 рр. До 2016 р. середньомісячна мінімальна заробітна плата була нижчою за прожитковий мінімум. Лише з 2017 р. починається перевищення її розміру (основними драйверами її зростання були різке підвищення мінімальної заробітної плати в 2017 році та викликаний трудовою міграцією та кваліфікаційними диспропорціями брак робочої сили [15]), а у 2019 р. мінімальна заробітна плата перевищує прожитковий мінімум у 2 рази. Однак, це менше вимог Європейської соціальної хартії щодо прожиткового мінімуму (2,5 [16]). В цілому можна стверджувати що мінімальна заробітна плата не виконує своїх функцій, а рівень прожиткового мінімуму занижений.

Аналізуючи відношення мінімальної заробітної плати до середньої впродовж 2010 – 2019 рр., можна стверджувати, що в цілому воно має тенденцію до зменшення та не знаходиться в рекомендованих Міжнародною організацією праці межах (48-62% [16]). Таким чином, можна стверджувати, що мінімальна заробітна плата не виконує у повній мірі своїх соціально-економічних функцій, що призводить до знецінюванні праці більшості найманих працівників, зокрема бюджетної сфери [16].

Негативним фактором є факт перевищення темпу зростання заробітної плати над темпом приросту продуктивності праці. Зокрема, за 2010 – 2019 рр. середньорічні темпи приросту номінальної

заробітної плати становили 118,7%, а темпи приросту продуктивності праці – 103,6%.

Здійснено характеристику основних показників ринку праці у 2010 – 2019 рр. Відслідковуються тенденції до зменшення рівня неформальної зайнятості населення. За результатами 2018 року найбільша частка неформально зайнятого населення спостерігалась у будівництві та сільському господарстві. Крім того значна частина неформально зайнятих задіяна в оптовій та роздрібній торгівлі [16]. Рівень безробіття поступово скорочується, до 8,2% у 2019 році при зростанні рівня зайнятості населення – до 58,2% у 2019 р.

Спостерігається дефіцит державного бюджету, що свідчить про значну незбалансованість державних фінансів країн (особливо у 2010-2014 рр.) [17]. Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет має тенденцію до зростання, що негативно впливає на темпи економічного розвитку держави.

Висновки. Ефективне макроекономічне регулювання потребує підвищення ефективності використання бюджетних коштів, зміни структури державних видатків та переорієнтації державних потоків за напрямками, які обумовлюють економічний розвиток держави. Повільні темпи макроекономічного розвитку України загалом мають внутрішній характер та значною мірою обумовлені відсутністю дієвої стратегії економічного розвитку держави, а головною стратегічною ціллю – створення конкурентоспроможної креативної економіки для збалансованого розвитку країни. Це і буде предметом наших подальших досліджень.

Література:

1. Підсумки дискусії членів Комітету з монетарної політики Національного банку щодо рівня облікової ставки. URL:

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/pidsumki-diskusiyi-chleniv-komitetu-z-monetarnoyi-politiki-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-oblikovoyi-stavki-20-jovtnya-2021-roku> (дата звернення 05.10.2021 р.)

2. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова КМУ № 179 від 3.03.2021 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP210179> (дата звернення 05.10.2021 р.).

3. Юрчишин В. (2019). Соціально-економічний вимір України в період зміни політичних еліт. Київ: Разумков центр. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_soc-econ_vymir_ukr.pdf. (дата звернення 05.10.2021 р.).

4. Звіт про фінансову стабільність, 2019: НБУ. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2019-H2.pdf? (дата звернення 06.10.2021 р.).

5. Нагорна О.В., Кононова О.Є., Даляк Н.А. (2020) Маркетингове дослідження агропродовольчої та промислової продукції: стан та перспективи розвитку. Економіка та держава. № 10. С. 63-67. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2020/13.pdf. (дата звернення 08.10.2021 р.).

6. Нова індустріалізація – реальний шанс для України: Антикризова рада громадських організацій України Київ, 2018 р. URL: https://uspp.ua/assets/doc/maket_nov_2019.pdf. (дата звернення 09.10.2021 р.).

7. Ковальова О. (2021). Сільське господарство залишається одним із ключових рушіїв української економіки. Міністерство аграрної політики та продовольства України: офіційний сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/news/silske-gospodarstvo-zalishayetsya-odnim-iz-klyuchovih-rushiyiv-ukrayinskoyi-ekonomiki-kovalova>. (дата звернення 11.10.2021 р.).

8. Український ринок будівництва і будівельних матеріалів. Всеукраїнська Асоціація виробників Автоклавного Газобетону. URL: <https://gazobeton.org/uk/node/561> (дата звернення 11.10.2021 р.).
9. Коптева Г. М. (2019). Сучасний стан та тенденції розвитку підприємств роздрібної торгівлі . Приазовський економічний вісник: електрон. наук. журн. Вип. 6 (17). С. 140-143. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/6_17_ukr/29.pdf, вільний (дата звернення 15.10.2021 р.).
10. Обсяги пасажирообігу в Україні. Звіт про хід і результати виконання Програми діяльності КМУ у 2019 році. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-pro-hid-i-rezultati-vikonannya-programi-diyalnosti-kabinetu-ministriv-ukrayini-u-2019-roci>. (дата звернення 15.10.2021 р.).
11. Танклевська Н.С., Чернявська Т.А. (2021). Сучасні проблеми розвитку транспортного сектору України. Облік і фінанси АПК: освітній портал. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/suchasni-problemi-rozvitku-transportnogo-sektoru-ukraini.html>. (дата звернення 15.10.2021 р.).
12. Іноземні інвестиції в Україні, 2019. Експертна платформа. URL: <https://expla.bank.gov.ua/expla/src/files/Publication126.pdf>. (дата звернення 15.10.2021 р.).
13. Корупція та недовіра до судової системи очолюють рейтинг перешкод для інвесторів третій рік поспіль . Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/koruptsiya-ta-nedovira-do-sudovoyi-systemy-ocholyuyut-rejtyng-pereshkod-dlya-investoriv-tretij-rik-pospil/> (дата звернення 15.10.2021 р.).
14. Інвестиції, розвиток ринків та реформа трудових відносин: що необхідно робити для розвитку економіки? Міністерство економіки України: офіційний сайт. URL:

<https://www.me.gov.ua/News/Print?lang=uk-UA&id=160247a0-39ee-40e4-b6c3-379cf3557ae7> (дата звернення 15.10.2021 р.).

15. Інфляційний звіт. НБУ, 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020-Q1.pdf?v=4 (дата звернення 15.10.2021 р.).

16. Система соціального захисту забезпечення в Україні: реальний стан та перспективи реформування: публічний звіт, 2019. URL: https://www.irf.ua/files/ukr/programs_law_areas_publ_2028_ua_law.pdf. (дата звернення 15.10.2021 р.).

17. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2019 рік. Державна казначейська служба України в офіційний сайт. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення 15.10.2021 р.).

References:

1. Pidsumky dyskusii chleniv Komitetu z monetarnoi polityky Natsionalnoho banku shchodo rivnia oblikovoi stavky. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pidsumki-diskusiyi-chleniv-komitetu-z-monetarnoyi-politiki-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-oblikovoyi-stavki-20-jovtnya-2021-roku> (data zvernennia 05.10.2021 r.).

2. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ekonomichnoi stratehii na period do 2030 roku: Postanova KМУ № 179 vid 3.03.2021 r. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP210179> (data zvernennia 05.10.2021 r.).

3. Yurchyshyn V. Sotsialno-ekonomichniy vymir Ukrainy v period zminy politychnykh elit. Kyiv: Razumkov tsentr, 2019. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_soc-econ_vymir_ukr.pdf. (data zvernennia 05.10.2021 r.).

4. Zvit pro finansovu stabilnist, 2019: NBU. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2019-H2.pdf? (data zvernennia 06.10.2021 r.).

5. Nahorna O.V., Kononova O.Ie., Daliak N.A. Marketynhove doslidzhennia ahroprodovolchoi ta promyslovoi produktsii: stan ta perspektyvy rozvytku. Ekonomika ta derzhava. 2020. № 10. S. 63-67. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2020/13.pdf. (data zvernennia 08.10.2021 r.).
6. Nova industrializatsiia – realnyi shans dlia Ukrainy: Antykryzova rada hromadskykh orhanizatsii Ukrainy Kyiv, 2018 r. URL: https://uspp.ua/assets/doc/maket_nov_2019.pdf. (data zvernennia 09.10.2021 r.).
7. Kovalova O. Silske hospodarstvo zalyshaietsia odnym iz kliuchovykh rushiiv ukrainskoi ekonomiky. Ministerstvo ahrarynoi polityky ta prodovolstva Ukrainy: ofitsiyni sait. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/news/silske-gospodarstvo-zalishayetsya-odnim-iz-klyuchovih-rushiyiv-ukrayinskoyi-ekonomiki-kovalova>. (data zvernennia 11.10.2021 r.).
8. Ukrainyskyi rynek budivnytstva i budivelnykh materialiv. Vseukrainska Asotsiatsiia vyrobnykiv Avtoklavnoho Hazobetonu. URL: <https://gazobeton.org/uk/node/561> (data zvernennia 11.10.2021 r.).
9. Koptieva H. M. Suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku pidpriemstv rozdribnoi torhivli . Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk : elektron. nauk. zhurn. 2019. Vyp. 6 (17). S. 140-143. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/6_17_ukr/29.pdf, vilnyi (data zvernennia 15.10.2021 r.).
10. Obsiahy pasazhyroobihu v Ukraini. Zvit pro khid i rezultaty vykonannia Prohramy diialnosti KMU u 2019 rotsi. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-pro-hid-i-rezultati-vikonannya-programi-diyalnosti-kabinetu-ministriv-ukrayini-u-2019-roci>. (data zvernennia 15.10.2021 r.).

11. Tanklevska N.S., Cherniavska T.A. Suchasni problemy rozvytku transportnoho sektoru Ukrainy. Oblik i finansy APK: osvittii portal. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/suchasni-problemi-rozvitku-transportnogo-sektoru-ukraini.html>. (data zvernennia 15.10.2021 r.).
12. Inozemni investytsii v Ukraini, 2019. Ekspertna platforma. URL: <https://expla.bank.gov.ua/expla/src/files/Publication126.pdf>. (data zvernennia 15.10.2021 r.).
13. Koruptsiia ta nedovira do sudovoi systemy ocholiuiut reitynh pereshkod dlia investoriv tretii rik pospil . Yevropeiska Biznes Asotsiatsiia. URL: <https://eba.com.ua/koruptsiya-ta-nedovira-do-sudovoyi-systemy-ocholyuyut-rejtyng-pereshkod-dlya-investoriv-tretij-rik-pospil/> (data zvernennia 15.10.2021 r.).
14. Investytsii, rozvytok rynkiv ta reforma trudovykh vidnosyn: shcho neobkhidno robyty dlia rozvytku ekonomiky? Ministerstvo ekonomiky Ukrainy: ofitsiinyi sait. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Print?lang=uk-UA&id=160247a0-39ee-40e4-b6c3-379cf3557ae7> (data zvernennia 15.10.2021 r.).
15. Inflatsiinyi zvit. NBU, 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020-Q1.pdf?v=4 (data zvernennia 15.10.2021 r.).
16. Systema sotsialnoho zakhystu zabezpechennia v Ukraini: realnyi stan ta perspektyvy reformuvannia: publichnyi zvit, 2019. URL: https://www.irf.ua/files/ukr/programs_law_areas_publ_2028_ua_law.pdf. (data zvernennia 15.10.2021 r.).
17. Richnyi zvit pro vykonannia Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy za 2019 rik. Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy ofitsiinyi sait. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (data zvernennia 15.10.2021 r.).